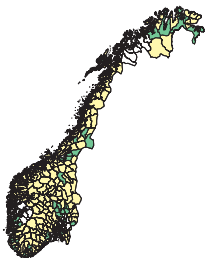

Østfold

Østfold

Pilotfylke for universell utforming

Rapport 2011

Hele samfunnet for alle!

1. Innledning

Østfold fylkeskommune og Fylkesmannen i Østfold søkte i 2009 om at Østfold skulle bli pilotfylke for universell utforming. Miljøverndepartementet har utvalgt 8 pilotfylker, og Østfold er et av dem. Pilotfylkene for universell utforming er et av tiltakene i handlingsplanen "Norge universelt utformet 2025: Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009 – 2013." Prosjektperioden går fra januar 2010 til desember 2012. Visjonen for prosjektet er "Hele samfunnet for alle". Dette er en langsiktig visjon som kun kan oppfylles hvis mange parter bidrar til at Østfold blir et inkluderende samfunn med plass til alle.

Den nasjonale hensikten med pilotfylker for universell utforming er at pilotfylkene skal bidra til å:

- Utvikle universell utforming i regional planstrategi
- Innarbeide universell utforming i egen virksomhet
- Virkeliggjøre nasjonale mål i Regjeringens handlingsplan "Norge universelt utformet 2025"
- Gjennomføre handlingsplanens "Tiltak K1, Nasjonalt utviklingsprosjekt i fylker og kommuner".
- Formidle på en systematisk måte egne erfaringer i fylkene, både fra tidligere arbeid og erfaringer som høstes i prosjektperioden.
- Gjøre kommunene i eget fylke kjent med lokale erfaringer som er nedfelt blant annet i rapporten "Universell utforming som kommunal strategi. Erfaringer og resultater fra pilotkommunesatsingen 2005 - 2008 (T-1472)".

Pilotfylkene skal arbeide med sikte på å skape en "merverdi" for feltet utover ordinært ansvar ved:

- Å gjennomføre utviklingsarbeid på universell utforming og kompetansebygging i egen virksomhet
- Ha en strategi for formidling av kunnskap og erfaringer mellom kommuner
- Ha en personressurs som koordinator for intern og ekstern virksomhet
- Organisere pilotfylkearbeidet best mulig med utgangspunkt i det enkelte fylkets spesielle forutsetninger
- Sikre god politisk forankring og medvirkning.

Østfold som pilotfylke for universell utforming støtter disse nasjonale hensikter i vårt regionale arbeid.

2. Organisering og forankring

Fylkesmannen og fylkesutvalget i Østfold fylkeskommune er prosjekteiere. Disse instansene er ansvarlige for godkjenning av prosjektplan, regnskap og årlig rapportering til Miljøverndepartementet.

En prosjektgruppe med administrativt ansatte fra fylkeskommunen og fylkesmannen utarbeider forslag til prosjektplan, budsjett og rapport. Gruppen møtes 4-6 ganger i året for erfaringsutveksling og vurdering av fremdriften i prosjektet. Mindre arbeidsgrupper etableres etter behov. Prosjektgruppen er bredt sammensatt for å sikre forankring på tvers av avdelinger og seksjoner. I 2011 har representanter fra Fylkesmannen i Østfold kommet fra samordningsstab, helse- og sosial avdelingen, informasjonsstab, miljøvernavdeling og avdeling for utdanning og justis. Østfold fylkeskommune har deltatt med representanter fra plan- og miljøseksjonen, folkehelseseksjonen, infoseksjonen, Østfold kollektivtrafikk, næringslivsseksjonen, opplæringsavdelingen, eiendomsseksjonen, kulturminneseksjonen, Østfold fylkesbibliotek samt medvirkningsseksjonen.

Fylkesrådet for funksjonshemmede og elderrådet er referansegrupper for prosjektet. Prosjektgruppen vurderer løpende behovet for eksterne referanseinstanser og mindre arbeidsgrupper med representanter fra referansegruppene.

Prosjektkoordinatoren er Majken Jul Sørensen fra kommunikasjonsstaben i Østfold fylkeskommune som har 20 % stilling til arbeidet med å koordinere innsatsområdene i Østfold

Før søknad om å bli pilotfylke for universell utforming ble sendt ble prosjektet forankret i fylkesrådmannens ledergruppe, og søknaden ble politisk behandlet i fylkesutvalget. Fylkesutvalget vedtok 19. november 2009 i sak 143/2009 prosjektplanen med handlingsplan for syv innsatsområder og nesten 40 tiltak. 9. februar 2012 ble fylkesutvalget orientert om fremdrift i prosjektet og godkjente denne rapporten. De syv innsatsområder i Østfold er:

- A. Forankre kunnskap og prinsipper om universell utforming i egen forvaltning hos Fylkesmannen og fylkeskommunen, samt prioritere universell utforming i egen drift.
- B. Utvikle samarbeidsformer med privat næringsliv om universell utforming
- C. Bistå kommunene i Østfold til å bli gode på universell utforming
- D. Kompetanseheving i Østfold om universell utforming
- E. Oldtidsveien formidlingsprosjekt - Tilrettelegging av 11 fornminneområder
- F. Kollektivtrafikk
- G. Være dialogpartner og bidragsyter i det nasjonale arbeidet for universell utforming

3. Metode

I organisering av prosjektet har Fylkesmannen i Østfold og Østfold fylkeskommune lagt vekt på sektoransvarsprinsippet. Dette betyr at det i all hovedsak er de som er ansvarlige for et område, eksempelvis planlegging, folkehelse og informasjon som jobber med å implementere universell utforming innenfor sitt ansvarsområde.

4. Oppnådde resultater

I forhold til de innsatsområder og tiltak som ble vedtatt i prosjektplanen er det på området "C: Bistå kommunene i å bli gode på universell utforming", prosjektet har fokusert mest i sine to første år. I 2011 var pilotfylkeprosjektet vert for to heldagskonferanser med kommunene som primær målgruppe.

1. mars arrangerte pilotfylkeprosjektet "Samarbeid om universell utforming - tragedie eller triumf?" i samarbeid med planforum og fylkesrådet for funksjonshemmede. Konferansen inkluderte et dugnadsarbeid med å få frem gode råd for godt samarbeid, og resultatet av alle gode forslag er en liten brosjyre vedtatt av fylkesrådet for funksjonshemmede som kan lastes ned fra fylkeskommunens hjemmeside. 1. mars var også premieredagen for en 8 minutters informasjonsfilm om universell utforming. Fylkesmannen i Østfold Anne Enger og fylkesordfører Ole Haabeth er hovedpersonene som i rollene som seg selv fikk i oppdrag å planlegge en reise. Alt fra bestilling av nytt pass, til innkjøp av koffert og innsjekking på flyplassen ble testet. Underveis måtte de prøve å bruke krykker, rullestol og barnevogn, være svaksynt samt ha problemer med hørselen. Filmen er tilgjengelig for alle via fylkeskommunens nettside og resulterte i positiv omtale i lokalmedier.

13. oktober valgte pilotfylkeprosjektet å sette syn, hørsel, astma/allergi og kognitive funksjonsnedsetteler i sentrum på konferansen "Universell utforming - mer enn heis og ramper". Også i 2011 har arrangementene vært velbesøkte og fått positive tilbakemeldinger.

Dette innsatsområdet inneholder også en rekke tiltak som handler om å inkludere universell utforming i allerede etablerte fora hvor Fylkesmannen og fylkeskommunen samarbeider med kommunene. Dette er en vellykket strategi for samarbeidet og har blant annet skjedd innenfor kommunal planlegging, byggesaksbehandling, folkehelse og innkjøp.

Kommunal planlegging

Kommunal planlegging er et av de viktigste områder for å ivareta hensyn til universell utforming i fremtiden. Gjennom "regionalt planmøte" har fylkeskommunen og fylkesmannen dialog med kommunene underveis i planprosesser hvor kommunene får innspill til planprogram, kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, samt til tematiske planer. Dersom universell utforming ikke er tatt med, henvises det både til at Østfold er pilotfylke, fylkesplanen og til lovens krav. Vi gir tilbakemelding på, at universell utforming må ligge til grunn for strategier for medvirkning. Når planer kommer til høring blir det sjekket ut om innspill fra "Regionalt planmøte" og eventuelle innspill tidligere i planprosessen er hensyntatt. Manglende ivaretagelse av universell utforming er innsigelsesgrunn til kommuneplanens arealdel. Høringsuttalelser er hos fylkeskommunen gjenstand for politisk behandling, men hos fylkesmannen er slike høringer administrative.

Folkehelse

På folkehelseområdet har universell utforming blitt satt på dagsordenen i blant annet Østfoldhelse og i ressursgruppen for forebygging av ulykker og skader i Østfold. Som en del av pilotfylkeprosjektet inviterte vi også i 2011 kommunene til å søke om 50.000 kr. til folkehelse tiltak med fokus på universell utforming. Eidsberg og Sarpsborg kommuner har fått 25.000 kr. hver til tilrettelegging av turstier. Disse midler sees i sammenheng med spillemiddeltilskudd.

Pilotkommuner

Midtveis i 2010 fikk prosjektet ekstraordinært stilt 400.000 kr til disposisjon som skulle viderefordles til 4 nye pilotkommuner for universell utforming og brukes i 2010. Vi valgte å gi tilbudet om 100.000 kr. pr. kommune til de fire kommuner i Mossregionen. Disse kommunene hadde på eget initiativ satt i gang kompetanseheving om universell utforming i april og mai 2010, og de ekstraordinære midlene skulle brukes til oppfølging av dette. De fire kommunene har brukt tilskuddet som forutsatt til kompetanseheving og kartleggingsarbeid. Ved å gi tilskuddet til en region håpet vi at det ville få en "mereffekt" i 2011, men ingen av de fire kommuner har funnet ressurser til et intensivere arbeidet ut over hva de påtok seg å gjøre i 2010.

Kollektivtrafikk

Da Moss kommune ikke klarer å overholde sin del av avtalen med hensyn til bygging av holdeplasser i Moss må vi rapportere om at tiltak som gjelder utbygging av sanntidssystem (kr 675.000) samt utbygging av 6-8 sentrale holdeplasser i Moss (kr 450.000) dessverre ikke vil bli gjennomført. Det er synd at kommunen ikke ser nytteverdi i å oppgradere holdeplasser til universell utforming. Sammen med Vegvesenet gjennomførte Østfold kollektivtrafikk et møte med Moss kommune for å fortelle mer om krav til uu samt hvordan og hvorfor holdeplassene skal utformes universelt.

Kulturminner

Kulturminneseksjonen ved Østfold fylkeskommune utarbeidet i 2009 en plan for universell utforming som del av tilretteleggingen av 11 fornminneområder i Sarpsborg og Fredrikstad kommuner, Oldtidsveien formidlingsprosjekt. Det ble spesielt fokusert på bevegelse, syn og miljø, og planen omfattet både produktutvikling og konkrete forslag til forbedringer. Etter at disse ble gjennomført i 2010, har kulturminneseksjonen i 2011 jobbet med å utarbeide en 4-års plan for tilgjengeliggjøring av fornminneområder i Østfold. Arbeidet omfatter møter og befaringer med hver enkelt kommune, i tillegg til en tilstandsgjennomgang av alle arkeologiske fornminner som allerede er tilrettelagt i fylket. En arbeidsgruppe bestående av tre fylkespolitikere følger arbeidet. Rapporten skal behandles politisk mars 2012.

Dialogpartner og bidragsyter i det nasjonale arbeidet for universell utforming

Innenfor innsatsområde G, *være dialogpartner og bidragsyter i det nasjonale arbeidet for universell utforming* har Østfold fylkeskommune deltatt i interreg prosjektet "tilgjengelig friluftsliv" som handler om bedre tilgjengelighet til friluftsområder langs kysten i Østfold og Västra Götaland.

I 2010 ble det vedtatt at Østfold fylkeskommune skal være offentlig pilot i forskningsprosjektet "Nettborger" om universell utforming av sosiale medier. Bruken av sosiale medier som Facebook, Twitter, blogger og lignende vokser stadig. Men bruken er ikke like enkel for alle. Ulike utfordringer møter nettbrukere som for eksempel har problemer med synet, bevegelser, koordinering eller andre funksjonsnedsettelse. Behovet for ny kunnskap om utforming, tilgjengelighet og brukskvalitet av de nye nett-tjenestene er stort. En rekke aktører har gått sammen om forskningsprosjektet Nettborger. I Nettborger-prosjektet fokuserer man på hvordan sosiale medier kan utformes på en universell måte. Hovedmålet i prosjektet er å utvikle en løsning som demonstrerer hvordan sosiale medier kan brukes for å fremme samfunnsdeltakelse for alle. Fylkeskommunens nettsider for karriereveiledning "minutdanning.origo.no" er valgt ut som en av to demonstratorer. Dette nettstedet er bygget opp via Origo, som blant annet benyttes av mange aviser til å lage egne brukersider, som "Mitt FB", "Sarpeliv", "Ditt Halden". Prosjektet startet høsten 2010 og avsluttes i mars 2012. Brukertesting av "minutdanning" ble gjennomført høsten 2011. Forskningsrådets program IT Funk delfinansierer prosjektet.

I 2010 innledet pilotfylkeprosjektet et samarbeid med Västra Götalandsregionen. Vi arbeider med å etablere et felles interreg prosjekt om en grenseregional tilgjengelighetsdatabase, som har informasjon om både private og offentlige bygg og uteområder. Informasjonen skal formidles via en webside til brukere som deretter selv kan vurdere om dette sted er tilgjengelig for nettopp dem. Registreringen blir samtidig en liste som eiendomsforvaltere kan bruke for å prioritere utbedringer. Prosjektet vil koble sammen Østfolds erfaringer med universell utforming, med videreutvikling av en eksisterende tilgjengelighetsdatabase i Västra Götaland. Det er også et tett samarbeid med Statens Kartverk og deres tilgjengelighetsportal. Oppstart av prosjektet ble forsinket med 6 måneder, men vi forventer å søke i 2012.

Internt i fylkeskommunen og hos Fylkesmannen

Innenfor innsatsområde A, *Forankre kunnskap og prinsipper om universell utforming i egen forvaltning hos Fylkesmannen og fylkeskommunen, samt prioritere universell utforming i egen drift* har fremdriften vært som planlagt innenfor de fleste områder. For eksempel har fylkeskommunen ferdigstilt en kartlegning av tilgjengeligheten til den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. I fylkeskommunens administrasjon og hos Fylkesmannen har pilotfylkeprosjektet betydd langt

større fokus på universell utforming enn vi ellers ville ha hatt, og prosjektgruppen opplever den gjensidige informasjonsutveksling som svært nyttig.

5. Økonomi

Prosjektets inntekter i 2011 har vært stimuleringsmidler fra Miljøverndepartementet på kr 250.000 og ubrukte midler fra 2010 på kr. 107.388, i alt kr. 357.388. De samlede utgiftene har vært kr. 138,760. Mindreforbruk kr. 218.632 er avsatt som bundne midler til bruk i prosjektet i 2012. De største utgifter i pilotfylkeprosjektet i 2011 har vært kr. 50.000 til de to kommuner som har fått tilskudd til tilrettelegging av turstier. Øvrige utgifter har primært gått til gjennomførelse av de to dagkonferanser samt til produksjon av filmen "Ut på tur, aldri sur!" Mindreforbruket skyldes at det planlagte inter-reg prosjektet har blitt forsinket.

Både Fylkesmannen i Østfold og Østfold fylkeskommune har hatt utgifter til prosjektet som ikke dekkes av Miljøverndepartementets stimuleringsmidler. Disse er ført etter sektoransvarsprinsipp. Det gjelder blant annet lønn til prosjektkoordinator i 20 % stilling og deltakelse i pilotfylkesamlinger for representanter fra fylkeskommunens og fylkesmannens ulike avdelinger.

Fylkesmannen i Østfold og Østfold fylkeskommune forsøker også å motivere til økt fokus på universell utforming gjennom tilskudd vi forvalter.

6. Gevinstrealisering

På nåværende tidspunkt er det vanskelig å si noe konkret om gevinstrealisering. Som pilotfylke fokuserer vi i høy grad på kompetanseheving og holdningsskapende arbeid. De største gevinstene av dette arbeid forventer vi ikke å se før lenge etter at prosjektperioden er avsluttet.

7. Endringer og tillegg

I løpet av 2011 har det vært behov for justeringer i forhold til den vedtatte prosjektplanen. For eksempel var det ikke fornuftig å prioritere å kartlegge tilgjengeligheten til den fylkeskommunale grunnskolen så lenge det overveies om den skal flyttes til andre lokaler. Fylkesmannen inkluderte i 2011 "Universell utforming inkluderes i dialogen med regionale statlige virksomheter" som et nytt mål i prosjektplanen. Vi har også vedtatt et nytt mål, "Forankring av uu internt hos Fylkesmannen og fylkeskommunen" slik at fokus på universell utforming opprettholdes også etter prosjektperiodens utløp ved utgangen av 2012.

8. Prosjektfaglig evaluering

Fylkesmannen i Østfold og Østfold fylkeskommune er så langt fornøyd med måten som prosjektet er organisert på. Vi forventer at bruken av sektoransvarsprinsipp og liten stillingsressurs til koordinatorfunksjonen gjør at tankene om universell utforming blir godt forankret på mange avdelinger i begge organisasjoner, og vil ha effekt også lenge etter at prosjektet er avsluttet.

9. Dokumentasjon

Konferanser og seminarer

Vedlagt følger programmer for våre konferanser og seminarer i 2011

Informasjon om universell utforming

I 2011 har pilotfylkeprosjektet produsert en liten brosjyre om gode råd for et godt samarbeid om universell utforming som kan leses her:

http://www.ostfoldfk.no/modules/module_123/proxy.asp?D=2&C=408&I=20372&mnusel=1365a&m=1430

I forbindelse med at Østfold er pilotfylke for universell utforming, kom ønsket om å lage en informasjonsfilm. Filmen skulle sette fokus på de enkle tingene man kan gjøre for at hverdagen skal bli lettere for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Fylkesmannen i Østfold Anne Enger og fylkesordfører Ole Haabeth stilte sporty opp. Oppdraget de fikk var å planlegge en reise. Alt fra bestilling av nytt pass, til innkjøp av koffert og innsjekking på flyplassen ble testet. Underveis måtte de prøve å bruke krykker, rullestol og barnevogn, være svaksynt samt ha problemer med hørselen.

- Det gir en spesiell opplevelse å bli satt i en situasjon der det er vanskelig å ta seg frem, noe vi uten funksjonsnedsettelse ikke trenger å tenke på til daglig, sier Haabeth. Han håper filmen kan være med og bidra til å sette fart på arbeidet med tilgjengeligheten i Østfold. Se filmen her:

http://ostfoldfk.no/modules/module_123/proxy.asp?D=2&C=408&I=21360

Samarbeid om universell utforming – tragedie eller triumf?

ØSTFOLD = PILOTFYLKE FOR UNIVERSELL UTFORMING

Østfold er pilotfylke for Universell Utforming i 2010-2012. Østfold fylkeskommune og Fylkesmannen i Østfold er ansvarlige for prosjektet. I løpet av prosjektperioden vil det bli arrangert en rekke seminarer og kurs for å øke kunnskap om universell utforming på ulike områder.

Samarbeid om universell utforming – tragedie eller triumf?

Rakkestad kulturhus 1. mars 2011 kl. 09.00-16.00

Fylkesrådet for funksjonshemmede, pilotfylkeprosjektet for universell utforming og Planforum inviterer til en dag der vi setter fokus på samarbeid om universell utforming.

Vi er alle enige om at vi ikke ønsker en utvikling der mennesker diskrimineres i møte med samfunnet. Regjeringen har satt et ambisiøst mål om at Norge skal være universelt utformet innen 2025. Dette krever samarbeid mellom mange sektorer. Denne dagen løfter vi frem viktigheten av samarbeid mellom ulike aktører og spør hva som skal til for at samarbeidet blir bra?

Vi har invitert foredragsholdere til å fortelle om utfordringer og gode erfaringer knyttet til samarbeid om universell utforming. Vi vil få gode eksempler på universell utforming i praksis og kanskje også noen mindre gode? I løpet av dagen ønsker vi å nedfelle ti gode råd for samarbeid.

Vi vil komme nærmere tilbake med mer informasjon om program og påmelding, men hold av dagen allerede nå!

Et seminar for deg som er planlegger, sitter i det kommunale rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, er lokalpolitikker eller har interesse for universell utforming

Velkommen til Rakkestad 1. mars!

KONFERANSEN ER GRATIS!

ALLE ER VELKOMNE

Planforum i Østfold

Planforum er et arrangement i Østfold der vi ønsker å gi god inspirasjon og faglig påfyll til fylkets regionale og lokale planaktører. Vi arrangerer 4 - 6 konferanser i året og teamene varierer. Planforum arrangeres av Østfold fylkeskommune i samarbeid med Fylkesmannen i Østfold, Statens Vegvesen og kommunene.

**Fylkesmannen i Østfold og
Østfold fylkeskommune
inviterer til dagskonferanse:**

Universell utforming - mer enn heis og ramper

ØSTFOLD = PILOTFYLKE FOR UNIVERSELL UTFORMING

Østfold er pilotfylke for Universell Utforming i 2010-2012. Østfold fylkeskommune og Fylkesmannen i Østfold er ansvarlige for prosjektet. I løpet av prosjektperioden vil det bli arrangert en rekke seminarer og kurs for å øke kunnskap om universell utforming på ulike områder.

Universell utforming – mer enn heis og ramper

Quality Hotell Sarpsborg - 13. oktober 2011 kl. 09.00

Kl. 09.00 - 09.30 Kaffe, te og registrering

Kl. 09.30 - 10.00 Velkommen

v/ Trond Rønningen, assisterende fylkesmann i Østfold

Kl. 10.00 - 10.45 Annerledes hverdagsliv

Kl. 10.45 - 11.00 Pause

Kl. 11.00-12.00 Hører dere meg? Lyd og akustikk – en del av universell utforming

v/ Tore Moen, Sivilingeniør, Brekke & Strand Akustikk

Kl. 12.00-13.00 Lunsj

Kl. 13.00 -14.00 ”Jeg får ikke puste” - universell utforming for astmatikere og allergikere

v/ Knut R. Skulberg, seniorkonsulent i Norges Astma- og Allergiforbund

Kl. 14.00 – 14.15 Pause

Kl. 14.15-15.00 Eplehagen – et bygg for mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse

v/ Teamleder Anne Britt Gustavsen og fagsykepleier Hilde Magnussen, Eplehagen

Kl. 15.00-15.30 Se meg! Mennesket bak de mørke brillene

v/ Per-Inge Bjercknes, fylkestingspolitiker i Østfold og blind

Meld deg på elektronisk ([trykk her](#)). Hvis du ikke har adgang til internett, kan du ringe til Østfold fylkeskommune v/ Caroline Østvold 69 11 74 12.

Konferansen er gratis. Er du påmeldt, men ikke kommer og ikke gir oss beskjed, må du betale kr. 500,-
Påmeldingsfristen er 7. oktober